

Beekdalen 2010

Terug naar de bron

Over het herstel van bronnen en beekdalen

Bronnen staan letterlijk en figuurlijk aan de basis van een goede natuur- en milieukwaliteit. Ze zijn bovendien voor een aantal bijzondere planten- en diersoorten in Nederland het enige leefmilieu. Veel bronnen en beekdalen zijn in de laatste decennia sterk in kwaliteit achteruitgegaan door veranderingen in de waterkwaliteit en waterkwantiteit (als gevolg van bemesting vanuit de landbouw en door de aanleg van allerlei drainagesystemen). Door deze veranderingen is de typische bronflora en -fauna sterk onder druk komen te staan en zijn deze op veel plaatsen verdwenen.

Doelen

Dit informatieblad geeft aanwijzingen voor maatregelen die genomen kunnen worden om bronnen en bronbeken, maar ook natte graslanden te herstellen.

Het doel van bron- en beekdalherstel is het oorspronkelijke hydrologisch systeem in het gebied te herstellen, zodat typische plantensoorten zoals Bronkruid, Beekstaartjesmos, Klimopwaterranonkel en Veldrus, maar ook de kenmerkende (macro)fauna van bronnen kunnen terugkeren. Bij het herstel kan naast de natuurwaarde ook de recreatieve waarde worden vergroot.

Bij bronherstel zijn de volgende basisregels belangrijk:

- Elke bron is anders. Analyseer voor elke bron wat kwaliteiten en knelpunten zijn.
- Zorg ervoor dat het (kwel)water in

het maaiveld terugkomt, in plaats van te graven naar (kwel)water.

- Spaar de aanwezige natuurwaarden;

deze zijn (vaak) de basis voor verdere ontwikkeling.

Bepaal het natuurdoel

Bij bronherstel is het altijd belangrijk om vooraf de Ausgangssituatie te inventariseren: de aanwezige biotische en abiotische kwaliteiten. Onderzoek deze omstandigheden in het inzigg- en stroomgebied van de bron en beek.

Aan de hand van de inventarisatie kan een systeemanalyse worden gemaakt en het natuurdoel worden bepaald. Het is voor verdere uitvoering van het project van belang dat duidelijk is hoe hoog het fosfaatgehalte van de bodem is. Deze bepaalt in belangrijke mate het succes van het herstelproject. In het fosfaatgehalte te hoog, dan moeten aanvullende maatregelen genomen worden. Bij voorkeur moet extra geïnvesteerd worden in verschraving van de vegetatie. Dit kan door middel van uitmijnen: het toevoegen van stikstof en kalium aan de bodem, gevolgd door het maaien en afvoeren van de vegetatie die ontstaat, om zo het aan de bodem gebonden fosfaat – na opnamen door de vegetatie – te verwijderen. Daarnaast kan overwogen worden om delen van het perceel af te graven. Daarbij moet echter de opslagcapaciteit in het inzigggebied zo groot mogelijk zijn.

Aan de slag

In de herstelprojecten kunnen de volgende maatregelen worden uitgevoerd:

- Dempfen van sloten - dit moet met gebiedseigen en schone grond plaatsvinden.
- Ophogen van de beekdalbodem - dit kan worden gedaan door aanleg van (natuurlijke) drempels met dood hout of keien, waarbij het nodig kan zijn om aanvullend grond in te brengen. Dit kan door op bepaalde plekken in de beekloop zand in de oeverzone te leggen. Dit materiaal wordt dan langzaam aan het beekstelsysteem afgegeven en in het op te hogen beektraject afgezet.
- Versmallen van de beek - de beken moeten weer het karakter krijgen van een bovenloop.
- Het aanleggen van voordes (doorwaadbare plaatsen) in de beek - hierdoor kan het beekpeil omhoog gehaald worden. Daarnaast komt het water weer zichtbaar in het landschap wat de beleevingswaarde vergroot.

Vervolgbeheer

Na herstel van het bron- en beekdal milieu moet veel aandacht besteed worden aan het vervolgbeheer. Voor een weidebron betekent dit dat de vegetatie jaarlijks gemaaid en afgevoerd moet worden. Bij een maaibeheer moet rekening worden gehouden met (zeer) natte omstandigheden en de draagkracht van de bodem; delen kunnen dan ook alleen maar met een rugmaaier worden gemaaid. Daarnaast kan een brongebied door koeien worden begraaasd. Door deze vorm van beheer ontstaan opengetrapte plekken waar vooral bronsoorten van profiteren. Indien wordt gekozen voor de ontwikkeling van een (bron)bos kan verder beheer achterwege blijven.

De specifieke maatregelen in dit infoblad zijn (onder andere) toegepast in een aantal projecten in het kader van

'Terug naar de Bron', een project voor herstel van bronnen en beekdalen in Noordoost-Twente.

Meer informatie:

Marcel Horsthuis (Bosgroep Midden Nederland, 0318-672626, m.horsthuis@bosgroepen.nl

Fons Eysink (Bosgroep Noord-Oost Nederland, 0523-654590, f.eysink@bosgroepen.nl

Walter Brunninkhuis (eigenaar/beheerder Hoeve 't Springendal waar bron- en beekdalherstel met succes is uitgevoerd), info@hoevespringendal.nl

**Doelgericht natuurbeheer:
bevordering natuurkwaliteit
door kennisuitwisseling**

landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

